

מכשפי תורת זילים

פרשת משפטים – מכשפים ומכשפות

התורה מצוה להמית כל מכשפה שנאמר 'מְכַשֶּׁפֶה לֹא תַחֲיֶיהָ' (שמות כב, יז). ולא רק שיש מצוה להמית את המכשפה במיתה המיועדת לה בבית דין, אלא שאם אי אפשר להביאה לבית דין ולהמיתה הרי שיש מצוה להמיתה בכל צורת מיתה שניתן. שחמור הוא העיסוק בכישוף, והוא "אבי אבות לכל העבירות והזקקים שבעולם וכמה חללים הפילה" (לשון המצוות דודי להרדב"י מצוה טז).

ויש להבין, מדוע התורה החמירה כל כך עם המכשפים והמכשפות אשר עוסקים בכשפים? ועד כמה היה נפוץ העיסוק בלחשים ובכשפים במשך כל הדורות?

על ידי הכשפים מתערבבים המזלות ומשתבשת הנהגת העולם

הקב"ה טבע בעולמו סדר בבריאה ותפקיד לכל נברא ונברא, ולכל דבר שקיים בעולמו הוא שם מזל המושל עליו בשמים (ראה 'בראשית רבה' י, ה) (שליה הקדושי' תורה שכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא תחיה). וכך יוצא שהכוכבים והמזלות מנהיגים את התחנות לרעה או לטובה כפי מבטם בהם, ומעליהם ישנם מלאכים ושרים רוחניים שהם 'הנפש' של אותם הכוכבים והמזלות, והם מנהיגים אותם. והפך ה' שהם ינהיגו הנהגה פשוטה וטבעית כפי שהוא יתברך שם בהם מאז היותם ועד לעולם (רמב"ם דברים יח, טו), ובכך הבריאה לא תשנה את תפקידה (שליה הקדושי' תורה שכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא). והנה כאשר עושים הקטרות וכשפים אזי משפיעים על המלאך ועל המזל והכוכב וגורמים להם להשפיע רעה לנתוף לאבד ולהרוס (רמב"ם דברים יח, טו), ומערבבים בין המזלות – מזל של מין זה עם מזל של מין אחר (שליה הקדושי' תורה שכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא). ומצוה דודי להרדב"י מצוה טז, 'נפש החיים' שער ג, פרק יב), עד שהם יכולים להפוך להיות מין אחד (ראה רבינו בחיי' שמות כב, יז) אשר כוח תערובתם עולה אף מעל כוח המזל של שני המינים בנפרד (שליה הקדושי' תורה שכתב פרשת משפטים ד"ה מכשפה לא תחיה).

ובערבוב כוחות עליונים אלו נעשה איסור 'כלאיים' (טעמי המצוות: לרבינו מנחם רקנטאי מצוות לא תעשה מצוה ישלא לעשות מעשה אובי) אשר מכחיש את 'פמליא של מעלה'. ועל שם כך נקראת הפעולה בשם 'כשפים' (סנהדרין דף סו ע"ב ב' ר"י יוחנן), כי משנים על ידי הכשפים את הטבע המסודר מן השמים. וראוי לו לאדם להניח את העולם שיתנהג במנהגו כפי טבעו הפשוט, שהוא רצון הבורא אשר בראו כך, ולא לעשות כישוף שיש בו צד הכחשה (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכח ע"א ד"ה ועיין מ"ש ר"י) וכוח לבטל את הטבע (ישמון הטוב וזקן אהרן' בחלק זקן אהרן מסכת בבא בתרא דף קלד ע"א ד"ה זו היא ודא). ועוד על ידי הכישוף 'מכחישים פמליא של מעלה' כי גורמים שהטוב ישפיע בתוך הרע ויעשה נפלאות, בדומה לכך שהצלם של נבוכדנצר אמר "יאנכי ה' אלקיך" על ידי שם ה' שהיה בתוכו (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכח ע"א ד"ה יבנתהתיי מהרמ"ז על הוזהר). וכך גורמים להכריח את מלאכי החבלה לעשות דבר על ידי הכישוף, נגד כוונתו של ה' שמלאכים אלו יהיו כלי זעמו להוכיח בהם את החוטאים (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכח ע"א ד"ה ועיין מ"ש ר"י ב"ש הר"ן).

כל הכשפים ומעשה השדים נשפעים מצד הטומאה (טעמי המצוות: לרבינו מנחם רקנטאי מצוות עשה מצוה ישלא לטחול שמו, וישמון הטוב וזקן אהרן' בחלק זקן אהרן מסכת בבא בתרא דף קלד ע"א ד"ה זו היא ודא) והקליפה, שהיא חכמה למעלה מטבע השכל האנושי (ישמון הטוב וזקן אהרן' בחלק זקן אהרן מסכת בבא בתרא דף קלד ע"א ד"ה זו היא ודא). וכל מטרותם של הכשפים הם רק להרע לבני האדם ולעולם (מצוות דודי' מצוה טז), לחבל (מצוות דודי' על טעמי המצוות להרדב"י מצוה טז, שליה הקדושי' תורה שכתב שובבים ת"ת ד"ה מכשפה לא תחיה) ולהשחית ולהמית. ואין כישוף שהוא לתועלת, כי כל כוונת כוח הסיטרא אחרא בכישוף הוא לעוות ולא לתקן (מצוות דודי' מצוה טז). והכישוף כל כך משבש את הנהגת העולם, עד שבאמצעותו יכול המכשף שנכנס למקום גבוה בטומאה, להרע לאדם אף על פי שלא נגזר עליו (עריב נחל' פרשת ויצא דרשה ה' ד"ה וזה היתח). וזה הטעם שבדורות האחרונים נאבדה חכמת הכישוף והקסם מכחי שהיה בתחילה, כי ראשית מחשבתו העליונה של ה' היתה שבני אדם ישיגו גם חכמות אלו, אך כשראה שנתקלקלו וחכמתם נסרחה לרעה הוא החשיך את שכלם בזה (זכר דודי' מאמר א פרק מט דף קכח ע"א ד"ה יטעם שבזמנים אחרונים' ב"ש הרמ"ק).

שני המלאכים שנפלו מן השמים הם המקור לכל הכשפים שבעולם

סודות הכישוף של המזלות והכוכבים המשפיעים על הברואים (מצוות דודי' להרדב"י מצוה טז, יאגרא דכלה' פרשת בראשית ד"ה הנפילים) התגלו לבני האדם על ידי שני מלאכים ששמים עז"א ועזא"ל (וזהר פרשת חיי שרה דף קכו ע"א ד"ה אמר ליה כל תנן), אשר נדחו ממחיצתם ונפלו מהשמים לאחר שקטרגו על בני האדם, כמו שנאמר "הנפילים היו בארץ בימינים ההם וגם אחרי כן אָשֶׁר יָבֵאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶל בְּנוֹת הָאָדָם וַיְלַדוּ לָהֶם הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר מְעֹלֵם אֲנָשֵׁי הַשָּׁמַיִם" (בראשית ו, ד). מלאכים אלו נשאר חיים גם בזמן המבול בהיותם ב'הרי החושך', ושם הם לימדו את הבאים אליהם כשפים ושמות טומאה (מצוות דודי' מצוה טז, יאגרא דכלה' פרשת בראשית ד"ה הנפילים). ובמשך כל הדורות היו מגיעים בני אדם אל אותם שני המלאכים ולומדים מהם את סודות הכישוף או שלמדו איש מפי איש מאלו בשמדו אצלם. כך נמצא כי כל המכשפים בעולם הינם תלמידים של אותם שני המלאכים שנפלו מן השמים (מצוות דודי' להרדב"י מצוה טז) (להרחבה על אותם שני מלאכים ראה מאמרנו לפרשת בלק – בלעזן ב'שור').

אותם הרים שהיו נמצאים שם המלאכים נקראו בשם 'הרי קדם' (נפיו וזהר פרשת חיי שרה דף קכו ע"א ד"ה אמר ליה כל תנן) ובהרים אלו היו כל הכשפים כפי שנאמר נביא "כִּי נִטְשָׁתָה עִמָּךְ בֵּית יַעֲקֹב כִּי מָלְאוּ מִקְדָּם וְעָנְנִים פָּלְשָׁתִים וּבִגְדֵי זָכָרִים יִשְׁפִּיקוּ" (ישעיה ב, ה) (נצור המור' פרשת חיי שרה ד"ה ולכן כשראה מה שעשתה). לכן אחרי שאברהם אבינו נתן "לִבְנֵי הַפִּלִשְׁתִּים" שמות של טומאה (ראה ר"ש בראשית כה, ה) (נצור המור' פרשת חיי שרה ד"ה ולכן כשראה מה שעשתה) וכל מיני כישופים (כתב שמואל' פרשת חיי שרה דף טו ע"א טור ב' ד"ה יבדוק אחרי' בשם הוזהר) הוא שלח אותם אל 'הרי קדם', כפי שנאמר "וְלִבְנֵי הַפִּלִשְׁתִּים אָשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אֲבְרָהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחֵם מֵעַל יָצֶחֶק בְּנֵו פְּעֻדָּנוּ חֵי קַדְמָה אֶל אַרְצָ קָדָם" (בראשית כה, ה). אברהם עשה זאת לפי שראה שאין באותם בני הפילגשים ממש, ושהם אינם ראוים להידבק בשם ולא להיות אצל יצחק לפי שנטו אחרי הטומאה והלכו ברעת גילולי אמו. לכן "פְּעֻדָּנוּ חֵי" שלח אותם אברהם לארץ רחוקה בלי שאפילו מל אותם. ובשילוחם זה הוא גם מנע מאותם בני הפילגשים שהיו רבים במספר, להילחם עם יצחק אחרי מותו (נצור המור' פרשת חיי שרה ד"ה ולכן כשראה מה שעשתה. ראה נצור המור' פרשת ויצא ד"ה אחר כך אמר וישא יעקב).

הדרך להגיע אל אותם שני המלאכים היא על ידי שהאדם נכנס בראש אותם ההרים, ומיד רואה אותם וזא"ל ואומר לעז"א, ואז שניהם נותנים קולם ומתכנסים אליהם נחשים גדולים בערים שסובבים אותם. אחר כך הם שולחים חיה קטנה מול האדם שהיא כמין חתול שראשה כראש של נחש, ויש לה שתי זנבות וידיים ורגלים קטנות. והאדם שרואה אותה מכסה את פניו ומביא קטורת אחת משריפת תרנגול לבן וזורק לפניה, ואז היא באה עמו. ואחר כך האדם מתקדם עד אשר מגיע לראש השלשלאות הנעוצות בקרקע שמגיעות עד התהום, והוא מכה בראש השלשלאות שלש פעמים ואותם שני מלאכים קוראים לו. אז האדם כועד ומשתחוה על ברכיו והולך ואוטס את עיניו עד שמגיע אליהם ויושב לפניהם, בעוד שכל אותם הנחשים סובבים אותו מצד זה ומצד זה. וכשהוא פותח את עיניו הוא רואה אותם ומזדעזע ונופל על פניו ומשתחוה כנגדם. אחר כך הם מלמדים אותו כשפים וקסמים משך חמשים יום, וכשמגיע זמנו ללכת לדרך אותה החיה וכל אותם הנחשים הורלכים לפניו כך שהוא יוצא מההרים אשר בין אותו החושך התקף (וזהר פרשת בלק דף ריב ע"א – ע"ב ד"ה וכך הוא וד"ה ד' פסטי וד"ה לבתר אולפין).

בכל הדורות הראשונים מאז בריאת העולם עסקו הגוים בכשפים

בדור אנוש החלו להשתמש בשמות הטומאה ולעשות כשפים עד שנפתחו כוכבי השמים לקול כישופם, והיו מזרדים במלך העליון. אחר כך בא דור המבול שכל ביטחונם היה במזלות ועסקו בכשפים (ישעיה דב' ל' יחזקאל אייבין חלק א' דרוש ד' ד"ה ותחזיר למיני כל מימות אנוש) כי כולם היו מכשפים (ילקוט שמעוני' בראשית רמז ב' ד"ה ויקרא את שמו טו). וכך היה עם דור מגדל בבל, שהתחילו לבנות את המגדל דווקא בבקעה משום שהבקעה הוא מקום המוכן לכל הכשפים והטומאות. וכוננתם היתה לבנות את המגדל עד השמים על פי הטבע, ואם לא יוכלו אז יבנו אותו על ידי שמות הטומאה. לכן הם התחילו דווקא בבקעה, שאם יצטרכו לכישוף הרי שהמקום יהיה לעזר בכשפיהם. וזהו מה שנאמר "וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם" (בראשית יא, ד), "נְבָנָה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל" – אם נצליח בדרך הטבע, ואם לא אז "וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם" – כלומר נבנה עם שמות הטומאה. לכן ה' הענישם והפך את חלקם לרוחות ושדים קופים טמאים הגרים בבקעות ובשדות מחוץ לישוב בני האדם (עניני העדה' למחבר שיבת מוסר' פרשת נח דף יד ע"ב ד"ה יאמרו הבח) (להרחבה על ענין מגדל בבל ראה מאמרנו לפרשת נח – דור מגדל בבל) (להרחבה על דור המבול ראה מאמרנו לפרשת נח – דור המבול).

מטעם זה יעץ מתושלח הצדיק ללמד אביו של נח, לא לקרא לבנו בשם מיד אחר לידתו אלא רק לאחר שיגדיל, מחשש שמא יודוע שמו למכשפים ויפגעו בו בקטנות בכשפים (פני דודי להחידים בראשית לו ד"ה ויולד את מתושלח) **ויהרגו אותו** (ליקוט שמעוני בראשית רמז ס"ה ויקרא את שמו נח), **כי אם המכשפים לא יודעים את שמו של האדם הם לא יכולים להזיק לו בכשפיהם** (לכאורה פרשת נח אות ז). וכך אכן עשה למדן אביו של נח, שהוא לא קרא לבנו בשם בעת לידתו שנאמר **"וַיְהִי לְמֹשֶׁה שְׁתַּיִם וַיִּשְׁמְנֵם יְהוָה וַיִּמְאָת שְׁנָה וַיּוֹלֶד בֶּן"** (בראשית ה, כח), **"וַיּוֹלֶד בֶּן"** – שנקרא רק בשם **"בן"** לפי שעדיין לא ניתן לו שם, ורק אחר כך נאמר **"וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ"** לאמר זה ינחמנו מבעשנו וימגעצונו ודינו מן הדין אֶתְּרָה ה' **"(בראשית כ, ט)** (פני דודי להחידים בראשית לו ד"ה ויולד את מתושלח). וגם כאשר נח נקרא בשמו, למדן אביו **אַמֵּר לְכֹלֵם בְּצִוּוּיָו שֶׁל מֵתוֹשֶׁלַח שֶׁשֶׁם בְּנוֹ הוּא יִמְנָחֵם שֶׁנֶאמַר **"לְאַמֵּר** **זֶה יִנְחַמְנוּ"**** (ליקוט שמעוני בראשית רמז ס"ה ויקרא את שמו נח). **ואף על פי כן כשגדל נח הצדיק והיה מייסד ומזדור את דור המבול בעבודת ה', ביקשו אותו הדור לעשות כישוף כך שכל המים שבשמים יירדו אל הארץ למקום אחד – על ביתו של נח הצדיק על מנת לאבדו** (עירובי דבש דרוש ד – לו אב הספד).

גם אבימלך מלך גרר היה עוסק בכשפים, ובאמצעותם הוא ראה כי רבקה היא אשתו של יצחק אבינו, שנאמר **"וַיְהִי כִי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֹף וַיִּבְיֶיב אִם סִיסְרָא בְּעֵד הַאֲשֻׁבָּב מִלֶּךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעֵד הַחַלּוֹן וַיִּגְרַא וַיַּהֲרֵה יָצֶחֶק מִצַּחֵק אֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ"** (בראשית כו, ח), **"וַיִּשְׁקֹף אֶבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעֵד הַחַלּוֹן"** – כלומר שאבימלך השקיף על יצחק באמצעות כישוף הנקרא **"בְּעֵד הַחַלּוֹן"** וראה כי יצחק משמש את מטתו, והבין שרבקה היא אשתו. לכן כאשר הוא פגש אותה נאמר **"וַיִּקְרָא אֶבְיִמֶלֶךְ לְיָצֶחֶק וַיֹּאמֶר אַף הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הוּא אִידֶךָ אֲמַרְתָּ אַחֲתִי הוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יָצֶחֶק כִּי אֲמַרְתִּי כֵן וְאַמְרַתְּ אֵלָיָהּ"** (בראשית כו, ט), **"וְכֵן שֶׁהָאֱלֹהִים וּמַחְלָקִים שֶׁלֵּל בְּגֵדִים אֲדוּמִים בְּאִמְצֻעוֹת הַכִּישׁוּף"**. לכן יצחק לא הכחיש את דבריו (עירובי דבש רמז ס"ה ויקרא את שמו נח).

כישוף מסוג זה היה גם לאמו של סיסרא והיא השתמשה בו כשרצתה לדעת את שלום בנה, כפי שנאמר **"בְּעֵד הַחַלּוֹן נִשְׁקַפָּה וַתִּבְיֶיב אִם סִיסְרָא בְּעֵד הַאֲשֻׁבָּב מִדּוֹעַ בְּשֵׁשׁ רֶכָּב לְבָוָא מִדּוֹעַ אַחֲרָיו פְּעָמֵי מִרְכָּבוֹתָיו"** (שופטים ה, ח), **"בְּעֵד הַחַלּוֹן נִשְׁקַפָּה"** – הכוונה שהשתמשה בכישוף הנקרא **"בְּעֵד הַחַלּוֹן"** על מנת לראות למרחוק. אמנם כיון שלא השיגה את הדבר על בוריו, חזרה לעשות כישוף אחר יותר דק, הנקרא **"בְּעֵד הַאֲשֻׁבָּב"** שהוא מעין **"חַלּוֹן" דק**. **ויחד עמה עשו גם הנשים החכמות שבמלכות בכישופיהן, שנאמר **"הַחֲכָמוֹת שְׁרוֹתֶיהָ תִּעְנֶינָה אֵף הִיא תִּשְׁיֵב אֶמְרֶיהָ לָהּ"**** (שופטים ה, ט), **וכולן הסכימו והשיגו מה שהשיגה אם סיסרא, וראו דם ואש בסיסרא והמונו אך פתרו את הדבר בדרך שקר כאילו הוא לוחמיו מענים נשים בתולות מישראל** (עירובי דבש רמז ס"ה ויקרא את שמו נח). **וכן שהם מוצאים ומחלקים שלל בגדים אדומים** (אשכול הכופר לבעל צור המור על מגילת אסתר דף ט"א ד"ה ועשוי ספרה מה שעשתה). **וזהו מה שהן אמרו **"הֲלֹא מִצֵּאָו יִחְלְקוּ שֶׁלֵּל רַחֵם רַחֲמֵינִים לְרֵאשׁ גְּבֵר שֶׁלֵּל צְבָעִים לְסִיסְרָא שֶׁלֵּל צְבָעִים רִקְמָה צְבַע רִקְמֹתֶיךָ לְצִנְאֵי שְׁלֵל"**** (שופטים ה, ט), (עירובי דבש רמז ס"ה ויקרא את שמו נח).

גם בלעם ובלק למדו את חכמת הכישוף אצל שני המלאכים

בלעם למד אצל אותם שני מלאכים כמו שאר בני **"קדם"** (וזהו פרשת חיי שרה דף קכ"ד ע"א ד"ה אמר ליה כל הני), **ומהם היה עיקר לימודו במעשי הכשפים** (כתם פ"ו על זוהר פרשת חיי שרה דף קכ"ד ע"א ד"ה אייר ויסי אמר). **וזהו מה שאמר בלעם **"וַיִּשְׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מֶן אֶרֶם יִנְחִי בְלַק מֶלֶךְ מִזֵּב מַהְרֵי קַדֵּם לָכֶּה אֶרְהָ לִי יַעֲקֹב וּלְכֶה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל"**** (במדבר כ"ג, ז) (וזהו פרשת חיי שרה דף קכ"ד ע"א ד"ה אמר ליה כל הני). **בלעם היה מבקר את שני המלאכים הללו מידי יום, ולומד מהם שמות טומאה וכשפים** (ק"ב הישר פרק כח). **ועל שני המלאכים הללו המכונים גם בשם **"פל"ו"** ו**"גלוי עיניים"**** (עירובי דבש רמז ס"ה ויקרא את שמו נח) **אמר בלעם **"בָּאֵם שֶׁמַּע אֲמַרְתִּי אֵל וַיֵּדַע דַּעַת עֲלִינוֹן מִחֲזַה שְׂדֵי יַחְזָה נַפְל וְגַלּוּ עֵינַיִם"**** (במדבר כ"ד, טו) (וראה על סבת שם הפל"ו בספר הישר פרק כח).

על מנת להתכונן לפגישה עם אותם שני מלאכים, בלעם היה מקטיר לפניהם קטורת בהרי החושך, והיה מטמא את עצמו בטומאות חמורות על ידי שכיבה עם האתון שלו (מדרש תלפיות ערך כישוף) **וכפי שהיה עושה גם בכל לילה על מנת למשוך על עצמו רוח טומאה ולהצליח בכשפיו** (וזהו פרשת חיי שרה דף קכ"ד ע"א ד"ה בנין כ"ד). **וזהו מה שאמרה לו האתון כאשר פתחה את פיה **"וַתֹּאמֶר הָאֲתוֹן אֵל בְּלַעַם הֲלוֹא אֲנִיךָ אֲשֶׁר רִכַּבְתָּ עָלַי מֵעוֹדָךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֲתַסְפֵּן הַתַּסְפַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה"**** (במדבר כ"ב, ט), **היא אמרה **"הֲתַסְפֵּן הַתַּסְפַּנְתִּי"** לפי שהיה לו עמה עסקי אישות כמו אצל **"סוֹכְנֵת"**** (עירובי דבש רמז ס"ה ויקרא את שמו נח). **ונרמז גם בתיבות **"רַכַּבְתָּ עָלַי"** שהן גימטריא **"רבעתי"**** (בעל הטורים במדבר כ"ב, ט).

כאשר היה בלעם הרשע במצרים, הוא קשר את ישראל בכשפיו כך שלא יוכלו לצאת ממצרים (וזהו פרשת בלק דף ר"ב ע"א ד"ה אמר רבי אלעזר, מדרש תלפיות ערך כישוף). **וכשראה שכל כשפיו וקסמיו וקשריו לא הועילו לו וישראל יצאו ממצרים, אז הוא היה מגרד בעצמו וממרט בשערו והלך מייד לאותם הרי החושך** (וזהו פרשת בלק דף ר"ב ע"א ד"ה אמר רבי אלעזר). **שם הוא הודיע לשני המלאכים את הדבר והסגיר עצמו בהרים עמהם**. אחר כך הוא רצה לקטר על ישראל ולהשיבם למצרים, אך הקב"ה בלבל את כל כישופי העולם שלא יוכלו להתקרב לישראל, עד שהבין בלעם הרשע שאי אפשר לפגוע בהם על ידי כשפים (וזהו פרשת בלק דף ר"ב ע"א ד"ה ובלעם כד ר"ה תא חו"ג). **דבר זה הבין גם בלק, לכן הוא שלח את זקני מדין ומואב לבלעם עם **"קסמים"** בידם, כפי שנאמר **"וַיִּלְכְּדוּ זַקְנֵי מִזְרַח וְזַקְנֵי מִדְּבָר וַיִּקְסְמוּ בְּיָדָם"**** (במדבר כ"ב, ז), **וזהו על מנת להגיד לבלעם שלא מחוסר ידיעת הכישוף הם לא יכולים על ישראל, שהרי הם אומנים גדולים בכישוף **"וַיִּקְסְמוּ בְּיָדָם"**** – אלא שאין הכישוף שולט בישראל. לכן הם מבקשים שהוא יקלל אותם, וכך אולי תשלוט בהם הקללה (עירובי דבש רמז ס"ה ויקרא את שמו נח). **למחרת על המסע שבו שב מוסרי פרשת בלק ד"ה ובה יבן כונת המסרה (למחרת על המסע של בלק שהגיע עמו ראה מאמרנו לפרשת בלק – בלעם בן בעור).**

שני בניו של בלעם שנקראו בשם ינוס ויומברוס, למדו את חכמת הכישוף והיו מכשפים גדולים (וזהו פרשת כי תשא דף קצ"א ע"ב ד"ה אמר קרא לו), **עד שהיו יושבים ראשונה במלכת הכישוף** (זכר דודי מאמר א פרק מט דף קכ"ד ע"א ד"ה ולכן אל תשית) **והם הצטרפו אל הערב רב כאשר יצאו ישראל ממצרים** (וזהו פרשת כי תשא דף קצ"א ע"ב ד"ה אמר קרא לו) (למחרת על הערב רב ראה מאמרנו לפרשת בא – יזעבר ר"ב). **לבן אחד של בלעם היה בעל חי מסוג **"עורב"** שהוא היה עושה אתו כשפים, ולבן השני של בלעם היה בעל חי מסוג **"זאב"** שהוא היה עושה אתו כשפים, ונקראו שני הבנים בשם **"עורב"** ו**"זאב"** על שם בעלי החיים שלהם. ומאוחר יותר שניהם הפכו להיות שרי מדין ונהרגו בזמן גדעון, שנאמר **"וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵי שָׂרֵי מִדְּבָר אֶת עֹרֵב וְאֶת זָאֵב וַיִּהְרֹגוּ אֶת עֹרֵב וְעֹרֵב נָתַתָּ וְזָאֵב הֲרֹגוּ בְּקֶבֶךָ זָאֵב וַיִּרְדְּפֵי אֵל מִדְּבָר וַיִּרְאֶשׁ עֹרֵב וְזָאֵב הַבְּיָאֵו אֵל גַּדְעוֹן מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן"**** (שופטים ז, ח) (ספר גלגלי נשמות להרמ"ע מפאנו, אות יג) (למחרת על בניו שני הבנים של בלעם ראה מאמרנו לפרשת כי תשא – משעה העל) (למחרת על כשפיו של בלק הרשע ראה מאמרנו לפרשת בלק – משעה המכשף בלק בן בעור).

בלעם היה מורח באויר יחד עם זקני מדין על ידי מעשה כשפים, ופנחס הפיל אותם על ידי שהראה להם את הציץ ששם ה' חקוק בו (זכר דודי מאמר א פרק מט דף קכ"ד ע"א ד"ה ולכן אל תשית) **גם בלק בן צפור היה מכשף גדול** (מדרש תלפיות ערך כישוף ד"ה זכר דודי) **וליקט עשבים לעשות כשפים נגד ישראל. ואז הוא הניח את העשבים ב'קדירת מכשפים' וגזן את הקדירה באדמה בעומק אלף וחמש מאות אמה – על מנת שתהיה שם להזיק לישראל באחרית הימים. וכשבא דוד המלך וחפר באדמה להוציא משם מים ולנסך בהם על גבי המזבח, הוא הגיע לקדירת הכשפים ו'שטף' אותה** (וזהו פרשת בלק דף קצ"א ע"ב ד"ה ואפילו הכי, מדרש תלפיות ערך כישוף ד"ה זכר דודי במדבר) **על ידי אותם המים הראויים לנסך על גבי המזבח, ועל ידי זה רחץ והעביר את הכשפים ממנה** (ויסוד יוסף לרבו של בעל יקב הישר פרק כח). **ועל זה אמר דוד המלך **"מוֹאֵב סִיר רַחְצִי"**** (תהלים ס, ז) (וזהו פרשת בלק דף קצ"א ע"ב ד"ה ואפילו הכי, מדרש תלפיות ערך כישוף ד"ה זכר דודי במדבר) (למחרת על כשפיו של בלק הרשע ראה מאמרנו לפרשת בלק – משעה המכשף בלק בן בעור).

מצרים היתה מלאה בכשפים ורק ה' היה יכול להוציא משם את ישראל

חכמת מצרים היתה **"חכמת הכישוף"** (כתם פ"ו על זוהר פרשת וחי רכב ע"ב ד"ה וביאר מהו) **כך שכל המצריים היו בעלי כשפים** (יעי הדעת טובי למחרתינו פרשת בשלח ד"ה תחומות יסיונים) **וכפי שאמר רבותינו **"עשרה קבים כשפים ירדו לעולם, תשעה נטלה מצרים ואחת כל העולם כולו"**** (בני קידושין דף מט ע"ב). **ויעצי פרעה היו מתגאים שאבותיהם הם בני **"קדם"** ששם היה נמצא עיקר הכשפים, כפי שנאמר **"אֵף אֱלֹהִים שָׂרֵי צֶעַן חֲכָמֵי יַעֲצִי פֶרְעָה יִעַצֵּה בְּנֵי עֶרְבָה אֵף תֹּאמְרוּ אֵל פֶּרְעָה פֶּן חֲכָמִים אֵינִי בֶן מַלְכֵי קְדָם"**** (שעה י"ט, ט"א) **"בֶּן מַלְכֵי קְדָם"** – כלומר שאבותיהם קיבלו מבני קדם את ידיעת הכישוף וידיעת שמות הטומאה (מפגרות דודי ישעה י"ט, ט"א). **ובזה עסקו גם חרטומי מצרים, שהיו שמים עצמות מתחת לבית השחי ומחממים אותם – עד שהעצמות דיברו באמצעות כשפים** (שפתי חכמים על ר"ש בראשית מא, ח) (למחרת על ענין השיחה עם המתים ראה מאמרנו לפרשת שופטים – יסוד דורש אל המיתרים).

המצריים כישפו שכל עבד שנכנס לתוך ארץ מצרים לא יהיה מסוגל לצאת משם, והיה מוכרח לחיות שם כל ימי חייו עד ליום מותו (נחל קדומים להחידים בראשית יתרו פרק כ ד"ה אנוכי הי אלקיך). **וזה הטעם שה' מכנה את מצרים בשם **"בית עבדים"**** – לפי ששם היו העבדים נשארים בעבדות לעולם ושם היתה מיתתו, מה שלא היה בשום מלכות אחרת (יעי הדעת טובי פרשת יתרו בסוף ד"ה אנוכי, נחל קדומים פרשת יתרו פרק כ ד"ה אנוכי הי אלקיך). **וזה מה שנאמר **"אֲנֹכִי הִי אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים"**** (שמות ט"ו, ט) **וכן מה שנאמר **"וַיְהִי כִי יִשְׁאָלְךָ בֶּןְךָ מִחֹר לָאֵמֹר מַה זֶה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצֵאתִיךָ מִבְּיַת עֲבָדִים"**** (שמות י"ג, ז) **ובפרט הם קשרו את ישראל על ידי כישופים כך שלא ייצאו ממצרים** (זכר דודי מאמר ב פרק כ ד"ה יטענים הקורא ויכין מרחב זרע שמשוף).

המצריים עשו על ידי כישוף כלבים מזהב במקום בו היה קבור יוסף, כדי שאם יבוא לשם אדם הם יהיו נובחים וקולם יהיה הולך בכל מצרים (יזכר דוד' מאמר ג' פרק כו בפירושו לחד דביא דף קת ד"ה אף א"ע"ג). ועוד על מנת שלא יוכל אף עבד לברוח ממצרים, עשו המצריים באמצעות כישוף צורות של בעלי חיים בכל אחד מעשרת השערים של מצרים. וכאשר **עבד ניסה לברוח ממצרים, אותה הצורה של הבעל חי היתה צועקת, ומיד היו צועקים עמה כל החיות האמתיות שהן מאותו המין.** אז היו המצריים יודעים מאיזה פתח ברח העבד והיו רודפים אחריו. לכן ארץ זו היתה נקראת 'מִצְרַיִם' – שהוא מלשון **מצור ומצוק** (ישפטי חנוך על התורה) תחילת פרשת שמות ד"ה שמות בני ישראל וכן בפרשת בא ד"ה וכל בכור בהמה). מטעם זה כאשר באו משה ואהרן ועשו מופתים בארץ מצרים, פרעה לא החשיב את זה וטען כי **כל מעשיהם הוא בכשפים, ומה שהחרטומים לא הצליחו לעשות חלק מהמופתים שהם עשו, זה לפי שמשה ואהרן היו גדולים מהם בכשפיהם** (יבש לפי לחיד"א מערכת כ אות טו, 'חומת אני' לחיד"א פרשת וראה את יד).

כאשר ה' הוריד את חומות המים בים סוף על המצריים ושטף אותם שנאמר "וַיָּבֵן מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיַּשֶּׁב הַיָּם לַפְּנוֹת בָּקָר לְאֵיתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים לְקָרְאָתוֹ וַיִּנְעַר ה' אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם" (שמות יז, כו – כח), אז המצריים והסוסים לא היו טובעים – בכוח הכשפים (ישעיהו ח' לטו' ב' למהר"י פרשת בשלח ד"ה תחומות יבסימוח), לפי שהם כישפו את 'המים' עצמם, וכישוף כזה לא מתבטל בתוך 'מים חיים' כמו כשפים רגילים (ראה רש"י בגי' סנהדרין דף סו ע"ב ד"ה פשו) (מגלה צפונות) חלק ב' פרשת בשלח ד"ה מסכת סנהדרין. וראה 'חומת אני' לחיד"א בחלק מגילת אסתר אות ו'). **לכן ה' הביא על המצריים מים מהתהומות ואז הכשפים לא הועילו להם, כי הם כישפו דווקא את מימי הים ולא את ממי התהומות, ומיד הם ירדו וטבעו 'בְּמַצוֹלֹת' כפי שנאמר 'תְּהַמַּת יַבְסִימָו יָרְדוּ בְּמַצוֹלֹת כְּמוֹ אֶבֶן'** (שמות טו, ה) (שפ"א ח' טו' ב' למהר"י פרשת בשלח ד"ה תחומות יבסימוח).

וכשראו המצריים שהם עומדים למות בים סוף, הם עשו עוד כישוף ונכנסו בתוך הסוסים מתוך תקווה שהסוס שיוצע לשוט יוציא אותם משם. לכן כאשר הטביע ה' יתברך את המצריים בים הוא הטביע גם את מרכבות סוסי פרעה, שנאמר "מִרְכַּבְתַּת פְּרָעָה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְּחָר שִׁלְשִׁי טִבְעוּוּ בַיָּם סוּף" (שמות יז, ד) (מגלה צפונות) חלק ב' לבעל שבעט מוסר' פרשת בשלח ד"ה מרכבות פרעה). **וחלק מהמצריים עשו כשפים ופרחו באויר נגד השמים. אז בא גבריאל המלאך והכה על ראשם והם נפלו לתוך הים, ועליהם נאמר 'צַלְלוּ פַּעוֹפָרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים'** (שמות טו, ט) (ילקוט דוד' פרשת בשלח ד"ה במדרש היו). **ויש אומרים שהמים בעצמם עלו למעלה והורידו אותם למטה, שנאמר 'וַיַּשֶּׁב הַיָּם לַפְּנוֹת בָּקָר לְאֵיתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים לְקָרְאָתוֹ וַיִּנְעַר ה' אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם: וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת הָרֶקֶב וְאֶת הַפְּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרָעָה'** (שמות יז, כו – כח), "וּמִצְרַיִם נָסִים לְקָרְאָתוֹ" – כלומר שהמצריים נסו כלפי מעלה בכשפיהם, "וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת הָרֶקֶב וְאֶת הַפְּרָשִׁים" – שהמים עלו אחריהם למעלה והורידו אותם למטה (נצחמן דוד' לבעל שבעט ל' בית דוד' חלק א' פרשת בשלח על הפסוק יטה יד').

'הערב רב' והעם העמלקי היו עוסקים בלחשים ובכשפים

בתוך הערב רב שהלך עם בני ישראל במדבר, היה אוסף של חרטומים ומכשפים מצרים (והור' פרשת תשא דף קפא ע"א ד"ה אלא ערב רב). וכשהגיעו למקום הנקרא 'תבערה' הם התאוו ביתר עוז להידבק בכשפים, והיו מקבצים על ידי כישוף נחשים ועקרבים רבים מאוד, והיו שואלים מהם כל הפצם. וזה אחד הטעמים שיצאה אש בתבערה' והרגה בהם כפי שנאמר "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תְּבַעְרָה כִּי בָעָרָה בָּם אֵשׁ ה'" (במדבר יא, ז) (תפארת יהונתן ל' יחזקאל אייבשיץ פרשת תבערות ד"ה ויקרא שם המקום). **סוג הכישוף בו הם עסקו, הכולל קיבוץ בעלי חיים למקום אחד, הוא אחד מדרכי הכישוף שנאסרו ונקרא 'וְהָיָה חֶבְרָן'** (דברים יא, יא) (ראה שו"ע יו"ד קעט, ה). **וגם כל העם העמלקי היה בקיא גדול בחכמות הכישוף – גברים נשים וטף** (יחוט של חסד' לבעל שבעט מוסר' פרשת כי תבא ד"ה עוד נראה לפרש שצוה עליו. ראה רש"י שמות יז, טו). לכן כאשר עלו ישראל ממצרים, העמלקים עשו כישופים להביא על ישראל בדרכם 'רוח רעה', 'רוח טומאה' ו'רוח מכשפות' (ובית מועד' ל' מרחם רבא דרשב שבעט עשר דף ק"ג ע"ג ד"ה והררן שלא יזכר).

וכאשר יצא יהושע להילחם בעמלק, אמר לו משה רבינו שיבחר אנשים אשר נולדו בחודש 'אדר שני', לפי שהכשפים שולטים במי שנולד בשניים עשר חודשי השנה אך לא במי שנולד באדר שני. וזה מה שנאמר "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וַיָּצֵא הֵלָחֶם בְּעַמְלֵק" (שמות יז, טו) (מגילת יהונתן ל' שילמה אלקובי על מגילת אסתר דף קה ע"ב בעל ה'רוקח'). וכנגד כישופי המצריים יהושע לקח עמו גם אנשים שידועים לטוב כשפים (רש"י שמות יז, טו). **וכשנלחם יהושע בעמלק, היו העמלקים לוחשים 'לחשים' של כשפים בשביל לנצח את ישראל, והיושע שראה זאת היה מזכיר שמות קדושים ומבטל את אותם הלחשים שבפיהם, שנאמר 'וַיַּחְלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלֵק וְאֶת עֲמוֹ לְפִי חֶבְרָן'** (שמות יז, יג), לא נאמר ויהרוג יהושע' אלא "וַיַּחְלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ" – שהוא מלשון 'לחש' בפה (נפני דוד' לחיד"א פרשת בשלח אות כב ד"ה ויחלש יהושע את עמלק). וכן עמלק שהיה מכשף בחר למלחמה אנשים שלא יכולים למות באותה שנה. וכנגד זה גם יהושע בחר אנשים שלא יכולים למות באותה השנה. וגם מטעם זה נאמר "וַיַּחְלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלֵק וְאֶת עֲמוֹ" (שמות יז, יג), לפי שיהושע לא היה יכול להרוגם (והר' מששור' על מגילת אסתר דף נד ע"ב ד"ה פסוק על כו).

כאשר נלחם שאול המלך בעמלק, היו העמלקים עושים כשפים והופכים את עצמם לצורות של בעלי חיים (רש"י שמואל א' טו, ג) **או נכנסים בתוך גופם של בעלי החיים, על מנת להניצל מהריגה.** לכן שמואל הנביא ציווה את שאול להרוג גם את הצאן של העמלקים (יחוט של חסד' לבעל שבעט מוסר' פרשת משפטים ד"ה וכי יפתח אש) שנאמר "עֲתָה לְךָ הַהִפְתָּה אֶת עַמְלֵק וְהַחֲרַמְתָּם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תִחַמַּל עֲלֵיו וְהַמַּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעַלל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוֹר וְעַד שֶׁה מִגְּמַל וְעַד חֲמוֹר" (שמואל א' טו, ג) (רש"י שמואל א' טו, ג, יחוט של חסד' פרשת משפטים ד"ה וכי יפתח אש). ומטעם זה, כאשר שאול חזר מהמלחמה והשאיר מהצאן בחיים, אמר לו שמואל הנביא "וַיִּמָּה קוֹל הַצֶּאֱזָן הַזֶּה בְּאֶזְנֵי יְקוֹל הַבֶּקָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ" (שמואל א' טו, טו), (ד', שמואל א' טו). **וּמָה קוֹל הַצֶּאֱזָן הַזֶּה? דווקא, כי כוונתו שהוא שומע רק "קול" של צאן אך באמת הם אנשי עמלק שהפכו בכשפיהם להיות צאן** (נ"ב אריה ל' אריה ל' לייב האשקי' פרשת וראה את טו).

העמים שישבו בארץ לפני בואם של ישראל היו עוסקים בכשפים

כאשר ישראל נכנסו לארץ כנען, היתה הארץ מלאה טומאה רצוצה בוקעת ועולה מכוח עוונות יושבי הארץ. וכיון שיריחו היתה ראשית לכל הערים בארץ, לכן החזיקו בה כל מיני כשופים ורוחות טומאה ושדים ושדות, חוברי חברים מוחכמים ומחכמים (שפן הטוב וקו' אחר' בחלק זקן אהרן על ספר יהושע דף צד טו ב' ד"ה הביאור הוא שידוע), והיא היתה מסובבת מכוונות הטומאה והכישוף (נמנחת אהרן' על טעמי המצוות כלל כו דף קפד ע"א ד"ה סמך לו) ולא היו יכולים לכבושה דרך הטבע (שפן הטוב וקו' אחר' בחלק זקן אהרן על ספר יהושע דף צד טו ב' ד"ה הביאור הוא שידוע). ובנוסף לכך אחרי שנכנסו עם ישראל לארץ ישראל, קיבל יהושע בקשה משובץ לבוא ולהילחם אתו. **והושע בא להילחם בו עם המחנה, ואז אמנו של שובץ עשתה כישוף והקיפה את כל המחנה על יהושע בחומות של ברזל, חומה לפניו משוחזה.** ונעשה אז נס ובאה יונה אחת לפני יהושע, ויהושע קשר לכנף שלה מלכת המיניעד לפנחס הכהן. היונה עפה אל פנחס וכאשר הגיעה אליו, הוא פתח את האגרת וראה שהיה כתוב בה להביא את ארון הקודש למחנה, וכך פנחס עשה. **וכאשר קרב ארון הקודש אל החומות שהקיפו את המחנה של יהושע על ידי כישוף – התפרקו החומות ונפלו לארץ. ומיד יצא יהושע ועשה נקמה באויבי ה'** (מדרש האיתמרי' למתבר' שבעט מוסר' דרשב כו ד"ה טו וסמך).

העמים שישבו בארץ ישראל היו עוסקים הרבה בכשפים, כפי שנאמר לעם ישראל לפני כניסתם לארץ "כי הגויים האלה אשר אתה יורש אותם אֵל מעננים וְאֵל קְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאֶתְּהָה לֹא כֵן יִתֵּן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים יח, יז), "מעננים" – עושים כשפים על מנת להשיג גזירות ומשפטי עליון, 'קסמים' – משביעים שדים להודיעם הגזירות (ישעיהו ח' לטו' ב' למהר"י סוף פרשת ושלח ד"ה כי הגויים האלה). והורה ה' לישראל לא ללכת אחריהם, כי לישראל יש נביאים ואורים ותומים (רש"י דברים יח, יז) ד"ה לא כן נתן לך) לעומת כן הגויים שלהם אין מי שיגיד עתידות – להם לבדם ראוי ללכת אחרי הכשפים (נצחמן דוד' פרשת משפטים ד"ה וכן סמך לכו' כו). **לכן המרגלים שתרו ארץ ישראל פחדו, כי הם הבינו שבכוח הכשפים שנהגו בהם בארץ הולידו הנושבים גיבורים ענקים אנשי חיל, ופחדו מכוחם** (תפארת יהונתן ל' יחזקאל אייבשיץ פרשת שלח ד"ה יוחס כלב את העם).

היו בעלי כשפים גם בין הנביאים' שעבדו את העבודה זרה שנקראה 'הבעל' (סמיכת חכמים) מסכת ברכות פרק א דף ק ע"א ד"ה ואמר ר' חלב) והם ניסו להכשיל את עם ישראל שגרו בארץ ישראל. לשם כך הם היו יוצרים על ידי כישוף פֶּסֶל בדמות ישראל, ואז היו מייסרים את ישראל בייסורים על ידי כשפים. וכאשר היו באים מבני ישראל לפני 'בעל הכשפים' לרפא אותם מהייסורים, הוא היה אומר להם שאם הם יעבדו את העבודה זרה הם יתפאו. **ולאחר שהם היו עובדים את הפסל על ידי שהשתחו לו – הוא היה שובר את צורת הפסל שיצר והיו אותם האנשים מתרפאים** (ספר חסידים' סימן תתשנ"ו).

ובשעה שהיו נביאי הבעל בהר הכרמל וניסו להקריב קרבן ל'בעל' הם גם עסקו בכשפים כפי שנאמר "וַיִּקְחוּ אֶת הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד הַצֹּהֲרִים לֵאמֹר הַבַּעַל הַפֶּעַל עָנְנוּ וְאֵין קוֹל וְאֵין עֵנָה וַיִּפְסְחוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְהִי בַצֹּהֲרִים וַיִּתְהַלַּךְ בָּהֶם אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ קְרֹא בְקוֹל גְּדוֹל כִּי אֲלֵהִים הוּא כִּי שִׁיחַ וְכִי שִׁיג לוֹ וְכִי יִדְרָךְ לוֹ אוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הוּא וַיִּקְרְאוּ בְקוֹל גְּדוֹל וַיִּתְגַּדְּדוּ מִמִּשְׁפַּטָּם בְּחַרְבוֹת וּבְרִמְחִים עַד שֶׁפָּדַדְם עֲלֵיהֶם" (מלכים א' יח, כו – כח), **"וַיִּתְגַּדְּדוּ מִמִּשְׁפַּטָּם" – כלומר שהם התגודדו כדרכם של בעלי כשפים להתעסק באבריהם** (טעמי המצוות' לרבינו מנחם קמחי' מצוות עשה משה לטמא את). לכן חשש אליהו הנביא שאמרו כי גם מעשיו הם בכשפים כמותם, ומשום כך המתין עד לזמן שסוים בשעת המנחה, ואז הוא הקדים להפגיל ואמר "עַנְנֵי ה' עַנְנֵי" (מלכים א' יח, לו), **"עַנְנֵי" – שתרד אש מן השמים ו"עַנְנֵי" שלא יאמרו מעשה כשפים הוא** (ראה בגי' ברכות דף י ע"ג) (סמיכת חכמים' ל' נפתלי כ' מסכת ברכות פרק ראשון דף ק ע"א ד"ה ואמר ר' חלב).

וכן יש'ו הנוצרי שם רשעים ירקב, עסק בכשפים (ראה גמי שבת דף קד ע"ב) והיה מכשף את נערי בני ישראל בשביל שיעבדו עבודה זרה (ע"פ הדעת טוב' למחרתיו פרשת ד"ה וזכרת). ובכוח הכשפים עשה מופתים רבים ורפא חולים. וכך עשו גם תלמידיו, שהיו מרפאים חולים בארץ ישראל באמצעות כשפים (ראה יחידושי הרמב"ן במסכת עבודה זרה כז ע"ב על משה בגמי יחזלמי עבודה זרה דף י"א ע"א), ועשו זאת על ידי שאמרו לחשים של כשפים ואז היו נושפים על החולה או על המכה ואומרים פסוקי תנ"ך. אחר כך היו יורקים על הארץ להראות שהם כביכול מסירים את המחלה או הכאב. לכן חכמים אסרו את הדבר הזה, עד שאמרו שכל "הלוחש על המכה אין לו חלק לעולמ הבא" (ראה גמי שביעות דף טו ע"ב) וכן נפסק להלכה (ראה שו"ע יו"ד סימן קעט ע"ה) (להרחבה בענייני זה אותו האיש ראה מאמרו לפרשת אמור – מועשה המקליל).

המן היה מכשף גדול וכישף את העץ שעליו הוא רצה לתלות את מרדכי

גם בזמן המן הרשע היו בני האדם עוסקים בכשפים. לכן כאשר אסתר נלקחה לבית הנשים היה מרדכי מגיע אליה יום יום על מנת לוודא שלא עשו לה איזה כשפים, וזהו מה שנאמר "ויבכל יום יום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה" (אסתר ב, י"א) (מנות הלוי על מגילת אסתר בפסוק ויבכל יום יום בשם מדרשו). ונרמז הדבר גם בתיבות "אֶסְתֵּר וְמָה יַעֲשֶׂה בָּהּ" – שראשי התיבות יוצא 'אויב', ללמד שמה שביקר מרדכי אצל אסתר תמיד, היה על מנת שאיזה אויב לא יעשה לה כשפים (עניני העדה על מגילת אסתר דף קנב ע"ב ד"ה את שלום). וכך גם המן הרשע היה מכשף בעל אוב וידעוני. ורמזה את זה אסתר המלכה לאחר שרשה כשאמרה לו "כי איך אבא אצלך ואתה יצא אצלי יצא את עמי ואיך אבא אצלך ואתה יצא את עמי ואיך אבא אצלך ואתה יצא את עמי" (אסתר ח, טו), "אבא אצלך ואתה יצא את עמי" – ראשי תיבות 'אוב'. והמן עשה כישוף ששעה שהיה גבוה חשמים אמה לא יקבל אף אדם עליו כי אם את מרדכי היהודי דווקא. אך הקב"ה עשה נס, ואפילו העץ הוכן למרדכי – תלו עליו את המן (עניני העדה על מגילת אסתר דף קנב ע"ב על הפסוק ואיכמה אבא), וכך נמצא כי כישופו של המן שלט בו עצמו שנאמר "ויִתְּלוּ אֶת הַמֶּן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הִכּוּ לַמֶּרְדֳּכַי וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכְרָה" (אסתר ז, ט) (עניני העדה על מגילת אסתר דף קנב ע"ב ד"ה מסכת מגילה עשרת בני המן).

אמנם היהודים אז עדיין חששו שמכוח הכישוף של המן יתקלה גם מרדכי בחלל הנשאר מן העץ מחמת איזה סיבה שישלג עליו המלך. לכן אחרי שכבר הרגו את עשרת בני המן כפי שנאמר "ויִלְאֶמְרוּ הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה הַרְגוּ הַיְהוּדִים וְאֶבֶד מִשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֶשְׂרֵת בְּנֵי הַמֶּן" (אסתר ט, י"ב). ביקשה אסתר לשוב ולתלות את עשרת בני המן ההרוגים, שנאמר "וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אֶם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִתֵּן גַּם מִיָּד הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשׁן לְעִשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֶשְׂרֵת בְּנֵי הַמֶּן יִתְּלוּ עַל הָעֵץ" (אסתר ט, ט"ז), והמלך הסכים במתחייבות בהן המכשפות, אלא רק ציוותה "מִכְשֶׁפָה לֹא תַחֲיֶה" (שמות כב, יז). והסיבה היא, לפי שאם היתה התורה כותבת במפורש את שוג מיתתן, היו המכשפות פועלות בכשפים על מנת שלא יפגע בהן סוג המיתה שנגזר עליהן. לכן העלימה התורה את סוג מיתתן, ונשארה בידי חכמים הידעיה שמיתתן בסקילה (ורבינו אפרים פרשת משפטים ד"ה מכשפה). ולכתוב סתם 'מות יומת' כפי המצוי בתורה לא היה אפשר, כי סתם מיתה שבתורה זה 'חנק' (ראה יחזקאל פרק י"א, י"א).

נשים היו קרובות יותר למעשה הכשפים לכן נאמר 'מכשפה לא תחיה'

בשונה משאר העבירות שבתורה, הכשפים מזיקים את העולם אפילו אם הם נעשים בחדרי חדרים. לכן יש ציווי לבית דין לא להתרשל ולהרוג את המכשפות בכל דרך שאפשר, לפי שכל מטרותן הוא להרע לעולם (מפגרות דודי להרד"ב מצה תקנ"ט). וכך עשה שמעון בן שטח שתפס במערה אחת שמונים מכשפות על ידי שמונים בחורים, ותלה את כולן למרות שאין מיתתן בתליה מעיקר הדין אלא בסקילה (ראה גמי יבמות דף ד ע"א), אך לצורך השעה לפרסם את מיתתן הוא תלה אותן (גמי סנהדרין דף ע"ב ע"ב וראה שו"ע י"א). והתורה לא כתבה במפורש את סוג המיתה שמתחייבת בהן המכשפות, אלא רק ציוותה "מִכְשֶׁפָה לֹא תַחֲיֶה" (שמות כב, יז). והסיבה היא, לפי שאם היתה התורה כותבת במפורש את שוג מיתתן, היו המכשפות פועלות בכשפים על מנת שלא יפגע בהן סוג המיתה שנגזר עליהן. לכן העלימה התורה את סוג מיתתן, ונשארה בידי חכמים הידעיה שמיתתן בסקילה (ורבינו אפרים פרשת משפטים ד"ה מכשפה). ולכתוב סתם 'מות יומת' כפי המצוי בתורה לא היה אפשר, כי סתם מיתה שבתורה זה 'חנק' (ראה יחזקאל פרק י"א, י"א).

הסיבה שמיתת המכשף והמכשפה הוא דווקא ב'סקילה', משום שכל הכישופים באים מהמלאכים עז"א ועז"ב אשר נמצאים בהרי החושך, לכן ההולכים בדרכיהם צריכים להיות נידונים בסקילה שהוא דוגמת 'שעיר המשתלח לעזאזל' (עניני דעות על התורה פרשת מקץ דף כז ע"א ט"ו ב"ד"ה ומה נרחם) מחמת יניקתם ממלאך עזאזל (שתי ידוע פרשת מקץ דף כז ע"ב ט"ו א סוף ד"ה ומה יבוא). ואף שלשון האיסור על הכישוף בפסוק "מִכְשֶׁפָה לֹא תַחֲיֶה" (שמות כב, יז) נאמר דווקא על הנשים, הרי שגם אנשים אסורים בזה. והטעם שנאמר דווקא על נשים, משום שבעבר העיסוק בכשפים היה יותר מצוי אצלן (ראה גמי סנהדרין דף טו ע"א). ובפרט שפעמים יש להן את 'טומאת נידה', ובאותה העת חפץ הטומאה בידן יצאח (יבמות פ"ג על זוהר פרשת חיי שרה דף קנב ע"ב ד"ה תא חיי שרה דף קנ"ו ע"ב ד"ה תא חיי דוכי, 'בן יהודע על גמי סנהדרין דף טו ע"א). וכשם שבחיייהן גופן של הנשים מוכן להשראת כוחות הטומאה, כך גם אחרי פטירתן. לכן אמרו רבותינו כי הנשים נקברות תיכף אחר מיתתן שלא תשרה הטומאה בגופן (משנה יבן שפתי רבות פרק י"ד ד"ה השבע הקפוח) (להרחבה על טומאת הנדה ראה מאמרו לפרשת תולדות – טומאת הנדה).

וכך אמרו רבותינו "מִרְבָּה נְשִׁים מִרְבָּה כְּשָׁפִים" (פרקי אבות ב, י), לפי שכאשר יש לבעל שתי נשים, אזי אחת עושה בכשפה בשביל שבעלה ישנא את האישה השנייה. ועל זה נאמר "כי תהיה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנאה וילדו לו בנים האהובה והשנאה ויהי הבהן הבכור לשנאה" (דברים כא, טו), כלומר שהאישה השנייה נעשית שנאה לבעלה על ידי כשפיה של האישה הראשונה (בעל הטורים דברים כא, טו). ומטעם זה לא היה ארץ מצרים מלאה בכשפים, לפי שהשר הרחוני של מצרים היה ממין נקבה, בשונה מכל שאר האומות שכולם היו שריהם הרחוניים זכרים. ועל שם זה נקראה מצרים "עֲרֹת הָאֶרֶץ" כפי שאמר יוסף לאחיו "ויִזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִרְגְּלִים אֲתֶם לָרְאוֹת אֶת עֲרוֹת הָאֶרֶץ בְּאֶתֶם" (בראשית מב, ט) ('עירות דבש חלק א דרוש ב ד"ה וכל ע' שריה). וכן על השר של מצרים נאמר "לְסַסְתִּי בְּרַכְבִּי פָרְעָה דְמִיִּתְּךָ רִגְעָתִי" (שיר השירים א, טו), "לְסַסְתִּי" – הכוונה לשר של מצרים שהכניע אותו הקב"ה בים, ונקרא בלשון 'נקבה' כי הוא היה ממין נקבה (ליקוט שמעוני תרי עשר רמז תסקה) (להרחבה על השר של מצרים ראה מאמרו לפרשת בא – שחיתת העבודה ורע של מצרים).

ירחיק האדם מכל סוג של כישוף לפי שהוא איסור חמור ועונשו גדול

גם בדרות מאוחרים יותר המשיכו אנשים לפעול באמצעות כשפים, כדוגמת הכישוף של 'קשירת חתן וכלה'. בכישוף זה גורמים לכך שהחתן והכלה לא יוכלו לשמש מיטותיהם, ועל ידי כן אותה טיפת זרע שהייתה אמורה ליצור נפש הולכת לבטלה. איסור עשיית דבר זה נרמז מסמיכות הפסוקים "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצָבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נְקִי יִהְיֶה לְבִיתוֹ שֶׁנֶּה אֶת וְשִׁמְחָת אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח: לֹא יִחַבֵּל רַחֲמִים וְרַכֵּב בִּי נֶפֶשׁ הוּא חֲבֵל" (דברים כב, ה-ו), "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה" – כלומר כאשר חתן וכלה נישאים, "לא יחבל רחמים ורכב" – לא "יקשור" את מזלם של ה'יחמים ורכב' שהם החתן והכלה, על מנת שלא יוכלו להוליד. וזה משום "כִּי נֶפֶשׁ הוּא חֲבֵל" – שהרי הוא מאבד את הזרע שהיה צריך לבוא לעולם, ובאיבוד הזרע נחשב ל"חבל" שהוא הורג נפש ממש (תרגום יונתן דברים כ ב פסוק ג). "שער המצוות" לתאריי ז"ל פרשת כי תצא) ומעכב את ביאת המשיח (ליקוט שמעוני לועזי פרשת כי תצא פרק כ בסוף ביאור הפסוק ולא יחבל רחמים ורכב). ועצם העיסוק בכישוף הוא חמור ביותר ומי שעוסק בזה עתיד להתגלגל בבהמה. וזה הטעם לסמיכות הפסוקים "מִכְשֶׁפָה לֹא תַחֲיֶה: כָּל שֶׁכֶּב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת" (שמות כב, יז-יח) כדי לרמוז על הגלגול שלו (מפגרות דודי להרד"ב מצה תקנ"ט).

וכן סופו של המכשף הוא לא טוב, וראה רעות בגופו או בבניו כל ימיו (ספר חסידים סימן ר"ח). ועוד עתידים המשחיתים של 'הכשפה אחרא' לבוא לאותו אדם שעסק בכישוף ולקבל את נשמתו אחר פטירתו ולהכריז כי האדם הזה הוא משלהם. על כן ראוי לו לאדם לברוח מזה, ואפילו לעשות רפואה על ידי כישוף לא יעשה – כי כישוף הוא עבירה חמורה ונחשב כעובד עבודה זרה. וירא שמים ירחיק מזה (קב השיר פרק כ). וזאת העצה היעוצה לכל בן ישראל, להרחיק בכל מיני הרחקות שבעולם מניחושים קסמים וכשפים (ניסוח יוסף סוף פרק כ) ומכל מיני מכשפים וקוסמים (אור צדיקים למחרתיים מאמר דף כ ע"ב א"ת) ולאטום אוזניו מלשמוע דברים שקרובים לענייני נחיש וכישוף. וכבר אמרו רבותינו (ניסוח יוסף סוף פרק כ) שמי שמרחיק עצמו מלעשות או מלשמוע דברי לחש וכישופים או ניחושים וקסמים ובכך מקיים את דברי הנבואה על עם ישראל "כִּי לֹא נַחֵשׁ בְּנִעְקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּנִעְרָאֵל" (במדבר כג, כט), וזכה כי בעתיד יכניסו אותו בשכר זה בעולם הבא למחצה שאפילו מלאכי השרת אינם יכולים לעמוד שם (גמי מסכת נדרים דף ל"ב ע"א). אמר, כן ירחי רצון.

העלון גם לעילוי נשמת: ירחיק בן רבקה י"ד הרב יצחק שלמה בן שרה יצחק	העלון גם לעילוי נשמת: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל	העלון גם לעילוי נשמת: שרה סילבי בת עזיה ז"ל	העלון גם לעילוי נשמת: אהרן בן עזיה י"ד ארלווין בן זבוקר	העלון גם לעילוי נשמת: ציונה שושנה בת חנה כפון בת אליהו בן זבוקר	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון חולדת משרה אשת דוד י"ד	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון חולדת משרה אשת דוד י"ד	העלון גם לעילוי נשמת: שמעון בן עישא י"ד	העלון גם לעילוי נשמת: ירוב בן יחזקאל י"ד	העלון גם לעילוי נשמת: יהודית בת זדה רחמים י"ד
ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.	ת.נ.צ.ב.ה.